

нтів. Це вимагає високого рівня компетентності фахівців, в тому числі міжкультурної, що забезпечується науковим обґрунтуванням і реалізацією наукових підходів до професійної підготовки і, відповідно до

них, специфікою форм, методів і засобів навчання соціальних працівників у вищих навчальних закладах

Список використаних джерел

1. Энциклопедия социальной работы: в 3 т.: пер. с англ. / отв. ред. В. В. Негодин. – М.: Центр общечеловеческих ценностей, 1994. – Т.2 : К.–П. – 1994. – 157 с.
2. Соціальна робота: Підручник / В.А. Поліщук, О.П. Бартош-Пічкара, Н. Горішна та ін. – Тернопіль: ВАТ «ВПК «Збруч», 2010. – 330 с.
3. Доэл М., Шардлоу С. Практика социальной работы / М. Доэл, С. Шардлоу. – М.: Аспект Пресс, 1995. – 237 с.
4. White R. W. Motivation reconsidered: The concept of competence / R. W. White // Psychological review. – 1959. – № 66 (5). – P. 297 – 333.
5. Mc Clelland D. C. Testing for Competence Rather Than for Intelligence / D. C. McClelland // American Psychologist. – 1973. – № 28 (1). P. 1 – 14.
6. Banks J. Cultural Diversity and Education: Foundations, Curriculum and Teaching / J. Banks. – New Jersey: Pearson, 2005. – 384 с.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ

Байдюк Наталія Василівна,

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,

Досягнення гендерної гармонії тісно пов'язане із інституалізацією гендерного підходу, який передбачає урахування і оцінку всіх проектів, програм, стратегій та заходів з точки зору перспектив гендерного розвитку, а також – гендерний аналіз їх впливу на жінок і чоловіків. Гендерний підхід дозволяє розглядати жінок і чоловіків не ізольовано один від одного, а в системі їх взаємовідносин, що склалися в суспільстві, динамічно розвиваються і змінюються, з урахуванням культурних традицій, соціальних норм, національних, релігійних, соціально-економічних та політичних особливостей. Гендерний підхід орієнтований на формування і утвердження політики рівних можливостей самореалізації людини, реальну зміну існуючої системи соціальної диференціації й нерівності за ознакою статі. Впровадження гендерного підходу є питанням соціальної справедливості [1, с.163]. Надолинська Л. та Приходькіна О. підкреслюють, що впровадження гендерного підходу спрямовує жінок і чоловіків взаємодіяти на засадах співробітництва, розвиває партнерську модель відносин, виховує толерантність, сприяє утвердженню рівних можливостей жінок і чоловіків [2; 3, с.4].

Гендерний підхід у соціально-педагогічній діяльності передбачає аналіз процесу соціалізації особистості з урахуванням її гендерних особливостей, а також оцінку наслідків та результатів соціально-педагогічного впливу на процес гендерної соціалізації дітей та молоді. Це дозволяє запропонувати нові варіанти інтерпретації причин виникнення соціальних та соціально-педагогічних проблем, створює умови для підвищення ефективності організації соціально-педагогічної допомоги дітям та молоді.

Для з'ясування стану підготовленості майбутніх соціальних педагогів до застосування гендерного підходу, ми провели опитування, одним із пунктів якого стало запитання «Як Ви вважаєте, у яких ситуаціях потребують соціальної/соціально-педагогічної допомоги жінки, а у яких – чоловіки?» У опитуванні взяли участь 215 осіб.

Дані опитування свідчать, що чоловіки мають більше проблем у ситуаціях власної невідповідності соціальному статусу та ідеалам маскулінності, потерпають від психоемоційної напруги та заниженої самооцінки, соціальних хвороб, мають проблеми у стосунках з дітьми. Необхідно відмітити, що серед відповідей зустрічається і проблема самотнього батьківства та нестереотипної поведінки – зацікавленість жіночими хобі (вишивка), увага до власної зовнішності, ведення домашнього господарства. Складні життєві ситуації для жінок, на думку респондентів, пов'язані з проявами домашнього насильства, гендерною дискримінацією у професійній сфері, труднощами у вихованні дітей, неготовністю до сімейного життя та народження дитини, нестереотипною поведінкою, виконанням «чоловічої» роботи, відсутністю жінок на вищих щаблях влади, тиском гендерних стереотипів.

Прослідковується очевидна закономірність, що респонденти у більшості випадків диференціюють гендерні проблеми жінок та чоловіків, при цьому жіноча частина населення виглядає «більш проблемною», ніж чоловіча – 258 та 203 відповіді порівняно. Однак, жоден з респондентів не вказав проблему подвійної (потрійної) зайнятості та низького соціального статусу жіноцтва та високого рівня захворюваності чоловічої частини населення.

Аналогічне опитування було проведено і після експериментальної роботи, що включала: викладання спеціалізованого курсу, застосування педагогічних інновацій, активне залучення студентів до волонтерської діяльності у Центрі гендерної освіти.

У таблицях наведено порівняльний аналіз отриманих результатів до та після експериментальної роботи, що дає нам можливість зробити висновок про підвищення рівня обізнаності майбутніх фахівців із соціальними проблемами жінок та чоловіків. Окрім того, відбулися зміни і в уявленнях про групи проблем: розширився діапазон обізнаності та змінилася думка про розповсюдженість раніше вказаних проблем. Так, проблема психологічного насильства над чоловіками, дискримінація чоловіків під тиском гендерних стереотипів, проблема нестачі ча-

су на сім'ю через постійну зайнятість на роботі, що взагалі не згадувалися респондентами на констатуючому етапі, після проведеної експериментальної роботи увійшли до першої п'ятірки проблем. З'явилися і така проблема як фізичні хвороби та надвисока смертність чоловічого населення, емоційний тиск з боку жінки через невдоволення заробітком чоловіка. Значно зросли показники з проблем самотнього батьківства, спілкування з дитиною після розлучення, агресії у сім'ї.

Натомість, знизився рейтинг проблем у стосунках з жінками та нестереотипної поведінки. На перше місце як на констатуючому, так і на формуючому етапі респонденти поставили проблему невідповідності чоловіка соціальному статусу.

Соціальні/соціально-педагогічні проблеми чоловіків	К-ть відповідей конст. етап	К-ть відповідей форм. етап
Невідповідність соціальному статусу: втрата роботи, тривале безробіття, труднощі при працевлаштуванні, невдачі у кар'єрному зростанні	37	68
Психологічне насильство над чоловіком	0	34
Одинокі батьківство, декретна відпустка, догляд за дитиною	17	34
Здійснення насилля у сім'ї	14	33
Дискримінація чоловіків, тиск гендерних стереотипів, приниження чоловіка як представника статі	0	31
Алкогольна, наркотична залежність	21	27
Нестача часу на сім'ю через постійну зайнятість	0	25
Тиск з боку жінки через невдоволення заробітком чоловіка	0	24
Психоемоційна напруга: низька самооцінка, невпевненість у собі, невміння виражати власні емоції, приниження, емоційне виснаження, депресія	24	20
Опіка та виховання дітей після розлучення, загроза втрати контакт з дитиною, виплата аліментів	10	20
Хвороби та смертність чоловічого населення	0	18
Злочинність, повернення з місць позбавлення волі	9	16
Проблеми у стосунках з дитиною: не достатнє приділення уваги вихованню дитини; неможливість знайти спільну мову з дитиною	20	15
Проблеми у стосунках з жінками: втрата уваги до чоловіка з боку дружини після появи у родині дітей; невміння будувати особисті стосунки: конфлікти у сім'ї, нерозуміння	16	6
Реабілітація після бойових дій, звільнення з військової служби	4	6
Життєві травми, смерть дитини	18	3
Нестереотипна поведінка: зацікавленість жіночими хобі (вишивка), увага до власної зовнішності, чоловік-домогосподар	13	3
Всього відповідей	203	383

Соціальні/соціально-педагогічні проблеми жінок	К-ть відповідей на конст. етапі	К-ть відповідей на форм. етапі
Насильство, приниження, агресія з боку партнера, жорстоке ставлення, фізичні травми	78	132
Гендерна дискримінація у професійній сфері: при прийомі на роботу, перешкоди у кар'єрному зростанні та самореалізації, безробіття, відмова у працевлаштуванні через вагітність, нижча оплата праці	65	102
Подвійна зайнятість	0	38
Одинокі материнство, багатодітність, виховання дитини-інваліда	12	23
Тиск гендерних стереотипів	0	22
Психоемоційні проблеми	5	18
Повна економічна залежність від чоловіка	0	18
Бідність	0	16
Низький рівень усвідомлення рівноправності з чоловіком	0	15
Опіка та виховання дітей після розлучення, загроза втрати контакт з	12	12

дитиною		
Алкогольна, наркотична залежність	7	12
Сексуальні домагання	0	11
Неготовність до сімейного життя, вагітність, народження дитини, післяпологова депресія	19	9
Стосунки з дітьми	24	6
Невміння будувати стосунки з чоловіками	8	2
Життєва травма, смерть дитини	6	2
Нестереотипна поведінка: виконання «чоловічої» роботи, фізичні навантаження	18	1
Алкоголізм чоловіка	2	0
Всього відповідей	258	439

Аналіз складних життєвих ситуацій для жінок продемонстрував, що найбільше занепокоєння викликають проблеми насильства, агресії з боку партнера та гендерної дискримінації у професійній сфері. Після проведеної експериментальної роботи студенти змогли ідентифікувати і такі групи проблем як подвійна зайнятість жінки, тиск гендерних стереотипів, економічна залежність від чоловіка, проблема бідності жінок, низький рівень усвідомлення рівноправності з чоловіком, випадки сексуальних домагань. Натомість, менш значущими виявилися життєві ситуації, пов'язані із неготовністю до сімейного життя, труднощами у вихованні дітей та непорозуміннями із партнером, необхідність виконувати «чоловічу роботу».

Порівняльний аналіз результатів дослідження обізнаності студентів із специфікою соціальних про-

блем жінок та чоловіків свідчить про те, що як і на констатуючому етапі, проблеми жіночої частини населення більш чітко піддаються ідентифікації (439 результатів), ніж проблеми чоловіків (383 результати). Рівень ідентифікації проблем чоловіків збільшився у 1,9 разів, проблем жінок – у 1,7 рази. Серед найбільш ідентифікованих проблем чоловіків – невідповідність соціальному статусу та психологічне насильство над чоловіками, серед проблем жінок – насильство з боку партнера та гендерна дискримінація у професійній сфері.

Таким чином, уявлення про соціальні проблеми чоловіків та жінок у майбутніх фахівців відповідають реальній життєвій ситуації, а проведена експериментальна робота підвищила готовність студентів до реалізації гендерного підходу.

Список використаних джерел

1. Кобелянська Л. 50/50: сучасне гендерне мислення / Л. Кобелянська, Т. Мельник. – Київ: К.І.С., 2005. – 280 с.
2. Надолинская Л. Влияние гендерных стереотипов на воспитание и образование / Л. Надолинская. // Педагогика. – 2004. – №5. – С. 30–35.
3. Приходькіна Н. Педагогічні умови реалізації гендерного підходу у фаховій підготовці студентів гуманітарних спеціальностей : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. : спец. 13.00.04 "Професійна освіта" / Приходькіна Н. – Київ, 2008. – 24 с.